



Digilahenduste üha laiem levik igapäevaelus tähendab vajadust süsteemse muudatuse järele **digiülemineku** põhjal üldiselt ning täpsemalt kaasava hariduse süsteemides.

Euroopa Eriõppe ja Kaasava Hariduse Agentuur (Agentuur) kinnitab, et kaasava hariduse süsteemide lõpliku nägemuse kohaselt tuleb tagada, et igas vanuses õppuritele pakutakse kohalikus kogukonnas koos sõprade ja kaaslastega sisukaid ning kvaliteetseid haridusvõimalusi. See eeldab ka süsteemset muudatust, mis puudutab kõiki haridussüsteemi tasandeid.

Hiljutised riiklikud ja rahvusvahelised kriisid Euroopas on näidanud haridussüsteemide puudusi. Distsantsõpe on eriti mõjutanud õppureid, kelle puhul esineb digitaalne lõhe. Digi- ja õpiruumide ümberkujundamisel peab eesmärk olema jätkusuutlike paindlike süsteemide loomine.

Selle poliitikatutvustuse eesmärk on pakkuda poliitikakujundajatele teavet ja soovitusi, mida võtta arvesse digihariduse ja kaasava hariduse teineteisega seotud ümberkujundamisel.

Kaasava digihariduse aruanne

Agentuur tegi koostööd Saksamaa asutusega Institut für Technologie und Arbeit ja valmistas ette aruande *Inclusive Digital Education* [Kaasav digiharidus], milles uuritakse vajadust kaaluda kaasavat haridust ja digiüleminekut teineteisega seotud valdkondadena. Selles analüüsitakse uuringuid, poliitikat, praktikasuundumusi ja ekspertide seisukohti ning antakse ülevaade arengutest ja tuuakse esile kaasava digihariduse probleeme, millega tuleb veel tegeleda.

Kaasava (ja) digihariduse visioon:

- hõlmab kõiki haridussüsteemi tasandeid – üksikisikutest (õppurid ja õpetajad) organisatsioonide (koolid) ja piirkonna- või riigitasandini;
- tegeleb kaasamise, tõrjutuse, digitaliseerimise ja digitaalse lõhega kui omavahel seotud sõltumatute valdkondadevaheliste probleemidega;
- toetub haridussüsteemi struktuuridele, et toetada paindlike haridussüsteemide loomist, mis pakuvad õiglasi haridusvõimalusi kõigile õppuritele;
- põhineb **digiüleminekul**, mis ulatub hariduses digitehnoloogiate kasutuselevõttust palju kaugemale.

Selles poliitika tutvustuses esitatakse mõned aruande olulised järeldused ja nende olulisus kaasamis- ja digiüleminekupoliitikale paindlikumate haridussüsteemide loomisel.

Kaasava ja digihariduse poliitika põhisõnumid

Põhisõnumid käsitlevad nelja omavahel seotud poliitikavaldkonda ja nende rolle kaasava hariduse digiüleminekul:

- tehnoloogia;
- õppurid ja õpetajad;
- haridusasutused;
- haridussüsteemi piirkondlik ja riiklik juhtimine.

Tehnoloogia

Kasutajakeskse disainiga lähenemine, mis rakendab universaalset disaini, saab vältida selliseid tagasilööke nagu kehv kasutatavus, suured kulud või infotehnoloogia (IT) toe puudumine. Tehnilisi abivahendeid kasutatakse ainult siis, kui universaalse disainiga tehnoloogia pole kasutajate kõigile vajadustele vastamiseks piisav.

Tehnoloogiad, nagu tehisintellekt (TI), virtuaal- ja liitreaalsus, võivad kaasavat digiharidust tulevikus oluliselt mõjutada. Seetõttu on oluline uurida nende kasutamist, tõhusust, juurdepääsetavust, kasu ja riske. TI-tehnoloogia isikupärastamis- ja kohandamisvõimalused võivad olla universaalse disaini ja haridustööriistades kasutamise jaoks võtmetähtsusega.

Õppimise universaalne disain on läbiv strateegia tõrjutuse ennetamiseks digihariduses.

Siiski peavad interdistsiplinaarsed meeskonnad ja/või uurimisrühmad välja arendama kaasavaks digiõppeks vajalikud taristud ja uuenduslikud tehnoloogiad. Need rühmad peaksid koosnema haridustöötajatest, IT-ekspertidest ja õppuritest, sealhulgas nendest, kes on tõrjutuse ohus.

Poliitikaloo ja praktika peavad tõsiselt kaaluma TI ja muude uute tehnoloogiate hariduses, eriti kaasavas korralduses, kasutamise eetilisi külgi. Poliitika peab kindlustama uute tehnoloogiate eetilise kasutamise ja kaitsma kõiki õppureid digitaalse lõhe eest.

Õppurid ja õpetajad

Haavatavust tõrjutusele digihariduses saab seostada õppimisega seotud ilmingutega, mis on tugevas seoses (ühiskondlike) süsteemimehhanismidega.

Hariduses peavad nii poliitika kui ka praktika keskenduma õppurite puhul järgmistele aspektidele:

- teadlikkuse suurendamine õppurite haavatavusest digitaalsele tõrjutusele haridussüsteemis digikontekstides üldiselt ning konkreetselt sellest, millised individuaalsed ja keskkonnatingimused (nt digitaalpädevused, sotsiaalne ebavõrdsus) mõjutavad õppurite hariduse kaasatuse astet ja nende juurdepääsu digiharidusele;
- tegelemine üksikute õppurite digiharidusele juurdepääsuga ja sotsiaalsete digihariduses osalemise võimalustega ning kindlustamine, et nad panustaksid endale õppimiseks digilahenduste arendamisse. Õppurite, perede ja kaaslaste asjatundlikkust omaenda õppe toetamisel tuleb kasutada uute tehnoloogiate väljatöötamisel ja katsetamisel.



Kaasava digihariduse keskkondade kujundamisel ei tohi fookus olla üksikute õppurite vajadustel, vaid mitmetelt tõrjutusele haavatavatelt üksikisikutelt või rühmadelt saadud ülevaadete kombineerimisel. See tagab kaasamisele holistilise perspektiivi ja võimaldab kõigile õppuritele kvaliteetse digihariduse.

Õpetajatel napib ikka veel digipädevusi. Sellele tuleb õpetajate esmaõppe ja pideva professionaalse arengu käigus lakkamatult tähelepanu pöörata. Digitehnoloogiate, meediahariduse ja tehniliste abivahendite kasutamise oskus on oluline, kuid samuti on oluline oskus valida digiõppesisu ja kujundada kaasav õpikeskkond, arvestades üksikute õppurite eelistusi, pädevusi ja oskusi.

Õpetajad peavad õpetamisel digitööriistade kasutamise puhul tegema eetikaotsuseid ning hindama poolt- ja vastuargumente, näiteks seoses andmekaitsega või uute tehnoloogiate praktiliste nõuetega. Eetikajuhised, mis aitavad õpetajatel kaasava digiõpetamise asjus otsuseid langetada, on puudulikud.

Meediapädevus, andmepädevus ja andmepõhine otsuste tegemine on kaasava digiõpetamise puhul väga olulised. Digitaliseerimist ja kaasamist loetakse hariduse algtasemetel puhul paraku eraldi teemadeks ning see võib tekitada raskusi.

Haridusasutused



Õpetajad vajavad vajalike teadmiste ja nõustamise saamiseks tuge organisatsioonitasandilt (nt koolidest). Hindamisel, milliseid struktuure ja digilahendusi on iga õppuri toetamiseks vaja, on ülioluline osapoolte (õpetajad, koolijuhid, tugitöötajad, laiem ühiskond, haridusametid, poliitikakujundajad, perekonnad) koostöö. Olemas on ametlikud koostöö- ja infovahetusviisid, kuid osapooled suhtlevad üha rohkem suhtlusvõrkude kaudu. Vajalik on väljakutsete, võimaluste ja tõhususe hindamine.

Hiljutised kriisid on esile toonud haridusorganisatsioonide paindlikkuse probleemi. Paindlikkuse tagamine on horisontaalne ülesanne, mis ulatub haridussüsteemi kõigile tasanditele. Poliitika saab luua toetavad raamtingimused ja kaitsefaktorid, mis muudavad haridusorganisatsioonid paindlikumaks.

Digitaliseerimisega seoses on COVID-19 pandeemia näidanud, et digi- ja kaasav haridus soodustavad süsteemi paindlikkust. Organisatsioonid, mis olid kaasavaks digihariduseks valmistunud enne COVID-19 pandeemiat, paistsid kriisi ajal paremini toime tulevat.

Kui palju saab nende tulemuste põhjal järeldusi teha üldise kriisidele vastupanuvõime kohta sõltumata COVID-19-st, selgub tulevikus.

Haridussüsteemi piirkondlik ja riiklik juhtimine

COVID-19 pandeemia on distantsõppe läbi süvendanud hariduslikku ebavõrdsust, kuid see pakub ka ainulaadset võimalust hariduse reformimiseks. See hõlmab koolide, vanemate ja kogukondade paremat ühendamist ning kõigi õppurite jaoks kaasava digihariduse parendamist.

Eri riikides tehakse haridussüsteemi puudutavaid poliitilisi otsuseid eri tasanditel: näiteks piirkondlikul või riiklikul tasandil.

Olenemata sellest, milliselt tasandilt haridussüsteeme juhitakse, kaasava hariduse seiretegevuste digitaliseerimine kujutab endast suurt potentsiaali nii riiklikul, piirkondlikul kui ka kohalikul tasandil. Digitehnoloogiate abil saab tõhusamalt koguda ja ühendada kaasava hariduse kohta andmeid ning need poliitikakujundajatele kohe kättesaadavaks teha. Lisaks toetab andmete eri süsteemitasanditel kättesaadavaks tegemine enesehindamist ja tõenduspõhist otsuste tegemist nii klassiruumis ja koolis kui ka piirkondlikul ja riigi tasandil.

Kokkuvõte

Võib väita, et haridussektor on sageli liiga vähe kaasatud tehnoloogia kujundamisse ja väljatöötamisse ning aruteludesse digimeedia ja -tehnoloogiate abil kaasava hariduse vajaduste rahuldamise eetiliste külgede üle. Samuti on digiüleminekut ja kaasavat haridust enamasti käsitletud eraldi küsimustena.

Ent nii digiüleminek kui ka kaasav haridus on mõlemad süsteemi ümberkujundamised. Nende käsitlemine omavahel seotud sõltumatute küsimustena ja tulevastesse arendustöösse kõigilt süsteemitasanditelt osapoolte kaasamine loob potentsiaali paindlikumate, kõigile juurdepääsetavate haridussüsteemide loomiseks.

